

Utbildningsdepartementet
Dnr U2025/01339

Stockholm den 19 september 2025

Remiss av promemorian *En särskild ersättningsmodell för utbildning och omställning och vidareutbildning för yrkesverksamma*

Marie Cederschiöld högskola (MCHS) har ombetts att inkomma med yttrande över promemorian *En särskild ersättningsmodell för utbildning och omställning och vidareutbildning för yrkesverksamma*. Då högskolan inte omfattas av den föreslagna reformen kommer inte själva förslaget på ersättningsmodell att analyseras och kommenteras på detaljnivå.

Remissvaret inleds med en sammanfattning av Marie Cederschiöld högskolas huvudsakliga synpunkter på remissen. Därefter följer högskolans synpunkter på bakgrund och syfte med den föreslagna ersättningsmodellen, samt vilka överväganden som ligger till grund för utformning av ersättningsmodellen. Remissvaret avslutas med ett förslag på hur enskilda utbildningsanordnare med inriktning mot vårdvetenskap och socialt arbete skulle kunna inkluderas i en bredare satsning på fort- och vidareutbildning för yrkesverksamma.

Sammanfattning

MCHS delar utredarens slutsats att en bred satsning på fort- och vidareutbildning för yrkesverksamma behöver göras. Den nya ersättningsmodell som föreslås kan visserligen bidra till utveckling av de korta fristående kurser som efterfrågas, men modellen riskerar samtidigt att markant öka lärosätenas administrativa börda. Vidare menar MCHS att utredningen borde ha presenterat en konsekvensanalys av vad det innebär för satsningen i stort att ett flertal lärosäten ställs utanför den föreslagna ersättningsmodellen. Problemet blir särskilt påtagligt inom hälso- och sjukvårdsområdet där de enskilda utbildningsanordnarna MCHS, Röda Korsets Högskola och Sophiahemmet Högskola står för ca 13 procent av den utbildning av sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor som sker i landet samt står för knappt tre fjärdedelar av dessa utbildningar i Stockholmsregionen.

MCHS uppmanar regeringen att överväga lösningar som möjliggör en bredare medverkan i den satsning som aviseras. Dels borde en alternativ modell övervägas. Genom att skapa ett nytt utbildningsområde med en förstärkt "prislapp" för denna typ av kurser, i kombination med borttagen prestationsdel (hpr), skulle de ekonomiska incitamenten för lärosätena kunna öka, utan att addera några omfattande administrativa ramverk. En sådan modell skulle också möjliggöra medverkan från de enskilda utbildningsanordnare som inte är inkluderade i utredarens förslag. Dels borde regeringen överväga ett särskilt anslag till enskilda utbildningsanordnare med samhällsviktiga utbildningsprogram. På grund av förordningmässiga hinder har inte enskilda lärosäten på lika villkor som statliga lärosäten kunnat bygga upp fristående kurser – och har därmed inte någon möjlighet till omfördelning av medel inom ramen för denna utbildningsform. För att inte behöva omfördela medel från samhällsviktiga utbildningar

som sjuksköterskeutbildningen eller socionomutbildningen behövs ett extra statsbidrag för att kunna utveckla den typ av kurser som promemorian föreslår.

Avslutningsvis betonar MCHS också vikten av att de fort- och vidareutbildningskurser som ges av lärosäten som inte ingår i den nya ersättningsmodellen erbjuds samma möjlighet till synlighet på webbplatser som Antagning.se och Studera.nu som motsvarande kurser vid lärosäten som ingår i densamma.

Bakgrund, syfte och utformning

MCHS ställer sig bakom den problembild utredaren beskriver. Behovet av kortare fort- och vidareutbildningskurser för yrkesverksamma inom en rad viktiga samhällssektorer har successivt ökat. Inte minst drivs en sådan utveckling på av den snabba och omfattande digitalisering och automatisering som kännetecknar i princip hela arbetsmarknaden. Lärosätena har på olika sätt försökt möta detta behov, både i form av förändring av befintliga utbildningar och i form av nya utbildningsinitiativ. Som utredaren påpekar försvåras detta arbete av de styrmekanismer och ekonomiska incitament som karaktäriserar den ersättningsmodellen som gäller för de statliga lärosätena samt för stiftelsehögskolorna Jönköping och Chalmers. Då modellen gynnar kurser och utbildningar med stora studentvolymen och hög grad av genomströmning har den motverkat framväxten av korta och nischade delfartskurser riktade till yrkesverksamma, en kategori studenter som ofta har lägre prestationsgrad än heltidsstudenter.

MCHS är positiv till att detta problem uppmärksammas och att alternativa ersättningsmodeller övervägs för att skapa goda förutsättningar för att skapa efterfrågade kurser för att nå denna studentkategori. Då MCHS inte omfattas av den ersättningsmodell som gäller för statliga lärosäten och därför inte heller föreslås ingå i den modifierade modell utredaren föreslår, analyseras och kommenteras inte de olika delarna i modellen i detta remissvar. MCHS kan dock konstatera att modellen med stor sannolikhet kommer att bidra till en ökad administrativ börda för de lärosäten som omfattas av ersättningsmodellen, vilket går stick i stäv med de politiska intentioner nuvarande regering vid upprepade tillfällen uttalat.

Brist på konsekvensanalys

MCHS delar utredarens slutsats att den föreslagna modellen i sin nuvarande form inte fungerar för mindre enskilda utbildningsanordnare med alternativa ersättningsmodeller. Däremot ser MCHS det som anmärkningsvärt att inte utredaren gör någon konsekvensanalys av vad det skulle innebära för satsningen att ett flertal lärosäten ställs utanför den föreslagna ersättningsmodellen. I linje med detta hade det också varit rimligt att lyfta frågan om alternativa sätt att inkludera enskilda utbildningsanordnare med samhällsviktiga utbildningar samt med god kapacitet att bidra till fort- och vidareutbildningssatsningen som helhet.

Om utredarens förslag blir verklighet kommer ca en tre fjärdedelar av sjuksköterskeutbildningen inom Stockholmsregionen att ställas utanför den föreslagna reformen. MCHS tillsammans med Sophiahemmet Högskola och Röda Korsets Högskola står nämligen för knappt tre fjärdedelar av de sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor som utbildas i denna region. I riket som helhet står dessa tre högskolor för ca 13 procent av sjuksköterskeutbildningen. Att inte inkludera de tre lärosäten i en bred satsning på fort- och vidareutbildning inom hälso- och sjukvården kommer således att få kännbara konsekvenser för denna samhällssektor – som i promemorian adresseras som en av de primära målgrupperna för den satsning som föreslås.

På grund av förordningsmässiga hinder har inte enskilda högskolor kunnat utveckla fristående kurser på lika villkor som statliga lärosäten. Det var först inför 2025 som bilagan till studiemedelsförordningen ändrades så att också studenter vid enskilda

högskolor kan ansöka om studiemedel för fristående kurser. Den tidigare begränsningen vad gäller möjlighet till studiemedel har bidragit till att enskilda högskolor i liten utsträckning kunnat bygga upp fristående kurser. I stället har MCHS under ett par decennier utvecklat en omfattande uppdragsutbildningsverksamhet riktad till yrkesverksamma inom socialt arbete, hälso- och sjukvård samt inom civilsamhället. Enligt UKÄ:s nyligen genomförda granskning av uppdragsutbildning vid svenska lärosäten har MCHS den näst största uppdragsutbildningen av samtliga lärosäten, relaterat till högskolans storlek.

MCHS har således under lång tid utvecklat ett gediget kunnande kring fort- och vidareutbildning riktad till yrkesverksamma. Även ur detta perspektiv är det anmärkningsvärt att högskolan, enligt utredningsförslaget, ställs utanför en satsning av detta slag. Vid MCHS finns kunnandet, intresset, kontaktnäten och infrastrukturen för att framgångsrikt kunna utforma och driva kortare fristående kurser riktade till yrkesverksamma inom företrädesvis den svenska välfärden.

Alternativa lösningar

MCHS tror att den föreslagna ersättningsmodellen på en rad punkter skulle kunna förenklas, utan att rucka på reformens syfte och mål. Till exempel bör i stället ett nytt utbildningsområde (med egen ”prislapp”) övervägas för denna kategori kurser, möjligen i kombination med borttagen prestationsdel (hpr). På detta sätt skulle de ekonomiska incitamenten för lärosätena öka, utan att addera några omfattande administrativa ramverk som tar resurser. En ytterligare fördel med en förenklad reform av detta slag är att den skulle kunna möjliggöra att enskilda lärosäten som inte omfattas av den ersättningsmodell som gäller för statliga lärosäten samt för Jönköpings högskola och Chalmers skulle kunna omfattas av satsningen. Även om MCHS och övriga enskilda högskolor har en alternativ ersättningsmodell baseras utbildningsbidraget från staten på samma utbildningsområden (prislappar) som de statliga lärosätena har.

Om regeringen väljer att gå vidare med utredarens förslag till ny ersättningsmodell bör regeringen överväga alternativa sätt att inkludera MCHS och andra enskilda lärosäten med goda förutsättningar att bidra till den samhällsviktiga satsning som föreslås. Förutsättningarna för en sådan medverkan behöver dock stärkas. I princip skulle MCHS inom ramen för utbildningsbidraget kunna ta fram fristående kurser av det slag utredaren föreslår. Högskolan har samma möjlighet som andra lärosäten att omfördela medel mellan olika utbildningsinsatser. Som redovisats ovan har dock inte högskolan kunnat bygga upp fristående kurser på samma sätt som de statliga lärosätena på grund av tidigare begränsningar i studiemedelsförordningen och därmed finns inte möjlighet att omfördela medel inom fristående kurser.

Om högskolan i stället skulle omfördela medel från nuvarande utbildningsprogram till nya fristående kurser riskerar vi att hamna i samma situation som i promemorian beskrivs för lärosäten som inte haft en tradition av att skapa och driva fristående kurser riktade till yrkesverksamma, men i gengäld driver samhällsviktiga utbildningsprogram (Chalmers mfl). För att dessa lärosäten snabbt ska kunna bygga upp fristående kurser riktade till yrkesverksamma utan att detta innebär att de behöver dra ner utbildningsplatserna i sina programutbildningar föreslår utredaren att regeringen kan ”välja att fördela extra anslag för detta ändamål” (s. 85). Utredaren påpekar att ett sådant förslag visserligen ligger utanför utredningens direktiv, men ändå bör övervägas.

Vi föreslår en liknande lösning för MCHS och övriga enskilda högskolor med inriktning mot välfärdsområdet. Genom att erhålla ett extra anslag för uppbyggnad av korta fristående kurser (upp till 5 hp) kan högskolan snabbt och i nära dialog med relevanta partners inom hälso- och sjukvården, det sociala arbetet och civilsamhället ta fram en uppsättning sådana kurser. Genom MCHS omfattande uppdragsutbildning riktad till dessa målgruppen har vi redan etablerat en nära dialog med flera samhällsaktörer inom området. De fristående kurser som omfattas av en sådan satsning kan med fördel

målstyras samt särredovisas i högskolans regelbundna återsrapportering till utbildningsdepartementet.

Förslaget är också avstämt med Röda Korsets Högskola och Sophiahemmet Högskola, som inte är med på listan över remissinstanser. Genom en insats av detta slag skulle inte minst Stockholmsregionens behov av fort- och vidareutbildning inom hälso- och sjukvårdsområdet kunna tillgodoses. Som nämnts ovan står dessa tre enskilda högskolor för knappt tre fjärdedelar av sjuksköterske- och specialistsjuksköterskeutbildningen i Stockholmsregionen (KI står för resterande del).

Behov av synlighet på lika villkor

För att fullt ut kunna bidra till den viktiga utbildningssatsning som utredaren föreslår behöver också lärosäten som inte ingår i den alternativa ersättningsmodellen ges möjlighet till synlighet i de forum där studenter söker information om och ansöker till utbildningar. Utredaren konstaterar att det finns en risk ”att yrkesverksamma inte hittar lämpliga utbildningar som svarar mot deras behov eller önskemål” och föreslår därför att Universitetets- och högskolerådet tillsammans med lärosätena ges i uppdrag att utveckla webbsidor som Antagning.se och Studera.nu, så att yrkesverksamma lättare ska kunna hitta lämpliga utbildningar. MCHS ställer sig bakom utredarens förslag att se över dessa webbsidor i syfte att synliggöra kurser speciellt inriktade till yrkesverksamma. Vid en sådan översyn är det viktigt att inte bara synliggöra kurser från lärosäten som ingår i den föreslagna ersättningsmodellen utan också från lärosäten som står utanför denna modell men erbjuder liknande typ av fort- och vidareutbildningskurser för yrkesverksamma.

Stockholm som ovan,

Roger Klinth
Rektor